

դական Տեղապահ Տ. Եղնիկ Ծ. Վ. Գալփաքճեան ինդրած էր Պատրիարքարանէն որ Բալուի մէջ բացուելիք որբանոցը Արդընի Բարձրահայեաց վանքին մէջ հաստատուի, սակայն Բալուցի ազգայիններուն զիմուսին վրայ՝ Պատրիարքարանէն յանձնարարուած էր որբանոցը հաստատել Բալուի Քաղցրահայեաց վանքին մէջ, Այս հրահանգին համեմատ, որբանոցին բացումը կատարուեր է արդէն:

— Ասկէ առաջ Պատրիարքարանի կողմէ եղած զիմուսի մը վրայ՝ գաւառաբնակ ազգայիններու զինուորական տրոց գանձումը կայսերական Իրատեով յետաձգուած էր երկու տարուան համար, Այդ պայմանաժամը լրանալու մօտ ըլլալով, բերկրութեամբ կիմանանք թէ Ս. Պատրիարք Հօր խնդրանքին վրայ՝ այս անգամ Վեհ. Սուլթանը բարեհաճած է հրամայել որ տարի մըն ալ յետաձգուի յիշեալ տրոց գանձումը. սոյն յետաձգման վերաբերեալ կայս. Իրատէն հաղորդած է Բ. Դրան, Կայսերական այս նոր շնորհը Ազգ. Պատրիարքարանի կողմէ պիտի հետազոտուի Առաջնորդարաններուն:

— Վերջապէս Սըվազ ալ ունեցաւ իւր Ազգ. Որբանոցը՝ Առաջնորդ Սրբազան Հօր քանքերով, և Թոգատի վիճակէն և Սվազէն առնուած որբերու թիւը բարձրացաւ 180-ի. Քաղքիս ս. Սարգիս եկեղեցւոյն չըբփակին մէջ գտնուած Ներսիսեան վարժարանը յատկացուեցաւ Որբանոցին: Այժմ անդամէ բազկացած խնամակալութիւն մը կազմուեցաւ Առաջնորդարանի կողմէ՝ որոնք հիմակուհի մայր կաշխատին պայծառացնել և արգինաւորել հետզհետէ այս մարդասիրական գործը:

Ինչպէս յայտնի է, այս Որբանոցին համար Մոսկուայի բարեպաշտ ազգայիններու կողմէ Ազգ. Պատրիարքարանի տրամադրութեան տակ զրուած 20 ռուբլոյ ամսաթոշակը կայ միայն, որով հազիւ քառասուն որբ կրնան խնամուիլ, Խնդիր է թէ 180 որբերը ինչով և ինչպէս պիտի խնամուին, Սըվազի համար եթէ քիչ մը բարի կամեցողութիւն կենայ՝ նախանձիկի հաստատութիւն մը կրնանք ունենալ և օգտակար ծառայութիւն մը մատուցանել ամբողջ վիճակայիններուն, որոնք սիրայօժար տրամադիր են մասնակցելու միշտ այս որբախնամ գործին, Որբերու հագուստն ու ձերմակեղէնները և այլ յարակից պարագաները հոգացուեցան այն 300 ռուբլով, որ Վեհ. Սուլթանին կողմէ շնորհուած էր վիճակիս Առաջնորդ Սրբազան Հօր՝ Ազգ. Պատրիարքարանի միջոցաւ, ձերմակեղէնները տունները կարուեցան, ձախքները, կերակրներն ու կոշիկները ձրիարար պատրաստուեցան արհեստաւորներէ:

ԱՌՍՏՐԻՈՅ ՀԱՅ ԳԱԳԹԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ *.

Սուչաւայի և շրջակայից մէջ դանուած հայերը հին ժամանակները դէպ ի Բոլոնիա և Նուրուպահան այլ երկիրներ դադրած հայերի մի հատուածն են, որոնք մինչև ցարդ իրենց Ազգային եկեղեցւոյն ջերմութեամբ մնացած են: Այդ դադրեալներու թիւն այդ կողմեր հաստատուելու իսկական թուականը որոշել զրեթէ անհնարին է, և այդ մասին Սուչաւայում գտնուած միջոցիս իմ կատարած ամեն խուզարկութիւններ անհետեանք մնացին, թէև Պուքովինայի անցեալով հետաքրքրուող ուսումնասէր օտարազգիք Հայերի այն կողմեր հաստատուիլը մինչև 13-րդ դարը կը համարեն, բայց այդ ամէնը հաւանականութիւնների վրայ միայն հիմնուած կարծիքներ են: Այսու ամենայնիւ առ այժմ կարելի է տեսլ թէ 15-րդ դարուն անպատճառ Սուչաւայի մէջ Հայեր հաստատուած էին վերջնական կերպով, քանի որ 16-րդ դարի սկիզբէն իրենց համար յատուկ կառուցուած եկեղեցիներ և վանքեր ունին: 16-րդ դարու սկիզբները եկեղեցի և վանք չինելու չափ ոյժ ունեցող մի դադրեալներու թիւն զրուելու համար անհրաժեշտ պէտք է հաւատալ թէ 15-րդ դարէն արդէն հայերը այնտեղ հաստատ բնակութիւն և որոշ մի համայնք կազմած պէտք է լինէին: Աւանդութիւնը Սուչաւայի հայութիւնը Անիի դադրեալներու թիւն մի հատուածը կը համարի, ինչ որ հաւանականութեան հետ չէ, ի նկատի ունենալով իրենց չափազանց եկեղեցասիրութիւնն և Անիցիներու մոլութիւնն եղող բազմութիւն եկեղեցիներ ունենալու սովորութիւնն (այժմ մի միայն Սուչաւայի մէջ 4 եկեղեցիներ կան, իսկ տեղական աւանդութիւնը կհաւաստիացնէ թէ ժամանակին 11 եկեղեցիներ կան եղեր):

Սուչաւայի և Պուքովինայի ամբողջ նահանգին մէջ հինդ եկեղեցի կայ: Սուչաւայուց կեդրոնական եկեղեցին կը համարուի Ս.

* Քաղաւած Աւստրոյ և Բուլղարոյ հայոց այցելու հովիւ Աթ. Արսէն վ. Վեհուհու Նորին Վեհափառութեան յղած ճեղկագրից:

Պաշ կեկեղեցին. եկեղեցւոյ մէջ գտնուած մի քարի վրայ փորագրուած ձէ. թուականն է Սուլաւացւոց աւանդութեանն կը հետեցուի թէ այդ եկեղեցին շինուած է 1521 թուականին: ձեռամբ Պաշիկ Հանդոյեան անուամբ մի Հայու: Առհասարակ այդ եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի ժամասացութիւնը: մինչդեռ միւս եկեղեցեաց մէջ ժամասացութիւն չկիր: Թէև այս եկեղեցւոյ տօնախմբութիւնը կը կատարուի Ս. Պաշկերացի տօնին երբ մատաղ ևս կը կտրուի եղբ. հին ժամանակները: բայց այժմ մի միայն Ս. Յակոբին այդ եկեղեցին յատուկ մատաղ ունի՝ ժողովրդական հանգանակութեամբ. այս եկեղեցւոյ բակին մէջ կը գտնուի Ազգ. երկսեռ փորժարանն: ուր կը յաճախեն 15 ի չափ երկ սեռ աշակերտք և ուր կը պաշտօնավարեն 7 ուսուցչուհիք և ուսուցիչներ: Եկեղեցւոյն կից կը գտնուի նաեւ եկեղեցւոյն սեպհական քահանայարնակ տունն:

Քաղքին մէջ գտնուած երկրորդ եկեղեցին կը կոչուի Ս. Սիմէօն. որ ըստ տեղացւոց աւանդութեան թէ 1600 թուականին Սիմօն անուն մի անձի ձեռամբ շինուած է կրօնի: բայց իմ խուզարկութեանցս հետեւելով այդ աւանդութիւնը բոլորովին սխալ դուրս եկած է: Այդ աւանդութեան սխալ լինելը ապացուցանող գերեզմանաքարի յիշատակարանն է հետեւելը. «Սա տապան Տ. Թովհաննէսին Ավագերեց կանուանէին որ է որդին պարոն Տավրիկին և եկեղեցի շինողին որ կանուանի Ս. Սիմէօն. հանկեալ թվ. ՌԳԼին մարտի ամսոյն ինին յետ գալըս տեան ծաղկազարդին: Թէև Տ. Թովհաննէս 1619 ին մեռած է, բայց անուշա Տ. Թովհաննէսի հայր պարոն Տօնիկը շատ տարիներ առաջ պէտք է շինած լինի այդ եկեղեցին: Թէև պարոն Տօնիկի գերեզմանաքարը գտնուի համար մը բոլոր ջանքերը դուր տնցան, բայց գտանք այնտեղ յիշեալի ազգատոհմին պատկանող անձերի գերեզմանաքարեր: որոնց մահուան թուականները 1600 թուականն աւելի հին են. աղոնցմէ մին Տ. Թովհաննէսի եղբորդւոյն է և ՌԴԲ թուականն կը կրէ. իսկ մէկ ուրիշը որ պարոն Տօնիկի եղբայրը կամ որդին պէտք է լինի և

որի անունն է Կաշա հանգեալ է ի թուարկին 1574: Այս գերեզմանաքարն է կառած չը թողուր որ Ս. Սիմէօն եկեղեցին 1600 թուականն շատ տարիներ առաջուած է:

Ս. Սիմէօն եկեղեցին որ Ս. Քրիստոսեղեցին մի միայն 5 վայրկեան հնչումն ունի ունի Սուլաւացի երկրորդ քաղաքի մէջ կը համարուի. այն եկեղեցին կան տօնախմբութիւնը կը կատարուի այն ուղղաաւանին առջի երկեղեցան: առաջուակ կով. գիշերը հսկումն առաջուակ տարածութիւն. Ս. պատարագ հին կը տարածուի նաեւ ամեն աղաւարներէ մեռելոց եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի. առկա են նաեւ հեղեղների համար յատուկ պատարագներ այդ եկեղեցւոյն մէջ կը կատարուին: Երբ հետեւ Սուլաւացւոց հին գերեզմանայեղ այդ եկեղեցւոյ ընդարձակ բակին տեղ գտնուի իսկ այժմ քաղքէն դուրս տեղ գտնուի ընդարձակ կալուածքին

Սուլաւացւոց երրորդ եկեղեցին է քաղքի կատար Ս. Աստուածածնայ վանքն: որ լինում քէն 3/4 ժամու չափ հեռու կը գտնուի: Եւս եկեղեցին ալ ըստ Սուլաւացւոց աւանդութեան 1512 ին շինուած է ձեռամբ Առաջին Տօն-Աւագ անուամբ մի հայ փառապետ: Այս եկեղեցւոյ մէջ կը գտնուի Կենաց-փայտը մի փոքրիկ մասը, որը մի միայն Պաշ-վերացի տօնին այս տեղէն վերցուելով Ս. Սիմէօն եկեղեցին կը տարուի և Պաշ-վերացի հանգեան աւարակէ յետոյ ետ կը բերուի: Այս եկեղեցւոյ մէջ տարին 3 անգամ պարտադրեալ ս. պատարագ կը մատուցուի՝ Վարդափառին, ս. Աստուածածնին և Թովախիմ Աննային: Ս. Աստուածածնին և Թովախիմ Աննային մատաղ կը տրուի Ա.—ը Ժողովրդային հանգեանակութեամբ, իսկ Բ.—ը Փառապետական ընտանիքի կողմանէ. Թէև հին ժամանակները Վարդափառին ևս մատաղ կը կտրուի եղբ. պ. Գարսի անուանուող աղնուական ընտանիքի կողմանէ, բայց այդ աղնուական գերդաստանի մեծադոյն մասը օտարացած և մէկ մասն ալ իրենց յիւթական կարողութիւնն կորսնցուցած լինելուն այդ ընտանիքէն ամենէն

դական ինդրաւ չորս այժմ Վարդապետի մօտերը մի ցուելիք մէջ հարկը խրկէ միայն եկեղեցական պաշտօնէրէն ազգաստաց, փոխարէն մատաղիւ էր որքէ Պուքովինայի թէ՛ Ռումանիայի և վանքինսարապիայի Հայերէն շատեր մշտապէս նոցին ի կողմէն ի ս. Հաճ-Կատար և մի զիշեր ղ մնալով երկրորդ օրը յատուկ պատահումս ցանկէ կուտան:

Նուոր (Կը շարունակուի):

յետո պայմ. թեաւ

քին

ճ.

շ.

բն.

վ.

ր.

նեթ

ՎՆԿԵՎԵՐԹԵՎԵՆ ԲԵԺԻՆ.

ԲԵՐԿՈՒԹԻՒՆ

Որքս Թող. Թիւր շիճ ՀԻԻԵՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ ՄԷԿԸ.

Կեղեկ (L'union à la medecine de l'esprit, par le dr. Maurice Fleury).

Պ հրքին մէջ բժշկէ Ֆլեօրին վկայում է, իսկ իր անդամները մէջ շատ հիւանդ չի դանուի որ իւր հոգու մէջ նստած բարկութիւնից, այսինքն իր կողմէն հիւանդութիւն համարէ և որ իր կողմէն այդպիսի անտեղի ազատուելու համար իր անդամները կարող են լինել բժշկի կողմէն հարցա տխտեր: Ոմանք բարկութիւնը տուած են լոկ իրքէ մի ժամանակաւոր մեղք, իր անդամները կը բուժուի. ոմանք բնածին արատ են մարմնի որ աւելի շրջապատողներին նեղութիւն է պատճառում. քան թէ իրան արատաւորեալին, և ուրեմն կարող են անփոք մնալ իոկ մանք բնաւ չեն իմանում, թէ իրանք բռնուած են արկութեան դեմ ճանկերում: Բայց և այնպէս, թէ մէկը նեարդերի հիւանդութիւն ունենայ և բժշկուի մեծ մասով շրջապատողները նկատում թէ «գորս բնաւորութիւնը զգալի կերպով փոխուել է»: Եթէ առաջ դա եղել է կամակոր օւր որ ամէն շնչին բանից չարացել և կաշկեւ է, եթէ դա պատրաստ է եղել խոհարարական սպանել, որ մի օրոք ուշացրել էր ճաշի մէջ, բժշկուելուց յետոյ՝ կարողանում է դէն ինքն իրան զսպել: Ուրեմն խիստ հաւանական է, թէ բարկութիւնն էլ հիւանդութիւն է և կարող է բժշկու թեան:

Ֆլեօրին պատմում է հետեւեալ դէպքը. Մի

կին գանգատուեց նորան, թէ իւր 17-ամեայ որդին սկսել է փուշ կեանք վարել, Տղան մի գրասենեակում պաշտօն ունէր, նորանից դո՛ւ էին, թէպէտ երբեմն նկատում էին նորա մէջ ցրտածութիւն և ծուլութիւն: Հէնց որ երեկոյ էր գառնում, պատանին խոսքի դիմում էր մերձակայ պանդակը և այն տեղ դուարձանում էր՝ երկու սեռի անտառանքներն ընկերացած: Ամբողջ գիշերներ թափառում էր դուրսը, մօր քունը կտրելով էր նորան սպասելիս: Մօր յանդիմանութիւններին մոյրեալ դաւաճ պատասխանում էր հայհոյանքներով և շատ անգամ այնպէս էր կատաղում, որ չէր ամաչում անգամ սպառնալիքներ կարգաւ մօրը: Մի գիշեր նորան ուտեցրեց իւր ծանր բուռնցքները այնպիսի բուռն շարժումներով, որ թշուառ մօր պառնկին ուտեցին և ատամները ծափ եկան: Այսպիսի վարմունքը գնալով աւելի սաստկացաւ և վայրագացաւ: Բայց մայրը աշխատում էր միեւնոյն ժամանակ արգարացնել և պատառխանաւորութիւնից ազատել որդուն, թէ շատ անգամ նա դարձանում է իւր բարի վարմունքով և քաղցր բարբով: Մոռանալով, թէ ինքն էլ գիւրազրդեւ է ջլերով, որ արդէն բժշկին քաջ յայտնի էր, լաւ յիշում էր միայն, թէ իւր հանգուցեալ ամուսինը դեմ պէս՝ բարկացում էր, որ և մեռել է կաթուածից խելագարուած: Այսպէս ուրեմն Ֆլեօրին առաջ բացվում էր ժառանգականութեան պատկեր, որի վնասը եկել ծանրացել էր դժբախտ դուստի վնասը, իսկ ինչ որ պահատ էր, այն էլ ընծայ էր ստացել սա գանաղան սրկիանքից և պոռնկիներից, որոնց իւր բախտով հանդիպել է կեանքում: Եւ ի՞նչ կար ուրեմն զարմանալու, որ նա դժվար է և գիւհարկում էր:

Ֆլեօրին սկսեց բժշկել նորան. յիշեցրեց Տօր հիւանդութիւնն ու ստակալի մահը: Ատիկեցած պատանին յօժար որաով սկսեց բժշկի պատուէրները կատարել: Նա ի բնէ մեղմ, կամակատար պատանի էր, և շատ հեշտ էր մղել նորան դէպի յաջ կամ յահեակ. եթէ մի չարագործի ձեռքը ընկնէր, այդ պատանին առաջին կարգի չարագործ կը դառնար: Բժիշկը քննելով հիւանդին՝ գտաւ նորա մէջ ալլապատուութեան շատ նշաններ: Նա թուլաջիւղ (նեւրոստենիկ) էր: Թէպէտ մի իշխող, անշարժ գողափարով չէր ճնշվում նորա դիտակցութիւնը, բայց իւր ամբողջ կազմութեան մեքենան գանդող էր գործում, Արեան ճնշումը թոյլ էր, տեսողութիւնը տխրացած էր, համազգածութիւնը ջլատուած էր, սնունդը խափանուած: Յանկարծական զրգամամբ նորա մէջ հաւաքվում էր ահաղին Ֆիլիքսական ոյժ—այս հաստատում էր ուժաշարի մեքենան. բայց այսպիսի բռնկումը խոխոյն հանգում էր և լարուած օշքերը սաստիկ ընկնում էին: Նորա փորը ուռած